

Hur är en expert inom anestesi och intensivvård?

Jan Larsson

Health Services Research
Uppsala Universitet

Anestesi- och intensivvårdkliniken
och
Kliniskt träningscentrum

Akademiska sjukhuset, Uppsala

Kompetens = ?

Fem dimensioner av kompetens

1. Teoretiska kunskaper
2. Praktiska färdigheter
3. Non-technical skills
4. Yrkesförståelse
5. Expertförmåga

Fem dimensioner av kompetens

1. Teoretiska kunskaper
2. Praktiska färdigheter
3. Non-technical skills
4. Yrkesförståelse

Vad handlar arbetet om?
Att se alla aspekter av narkosläkarens yrke

Fem dimensioner av kompetens

1. Teoretiska kunskaper
2. Praktiska färdigheter
3. Non-technical skills
4. Yrkesförståelse
5. Expertförmåga

Inte vad man vet utan hur man vet det
Att snabbt hitta fungerande sätt att agera i
det flesta situationer

Fem dimensioner av kompetens

1. Teoretiska kunskaper
2. Praktiska färdigheter
3. Non-technical skills
4. Yrkesförståelse
5. Expertförmåga

UPPSALA
UNIVERSITET

Olika sätt att se på sitt yrke bland svenska narkosläkare

Baserat på

60 intervjuer, 40 läkare, 9 sjukhus

"när jag är riktigt nöjd med mitt arbete som narkosläkare"

"vad jag ser som kärnan i mitt yrke"

UPPSALA
UNIVERSITET

Olika sätt att förstå arbetet "ways of understanding"

Fokus på hela sjukhuset som system i patientens tjänst Hjälpa patienter, andra läkare och sjuksköterskor	
Att se patienten som en person Lotsa säkert genom operationen	
Fokus på teamet Organisera och leda	Att se patienten som ett fysiologiskt objekt Monitorera och kontrollera vitala funktioner

UPPSALA
UNIVERSITET

Olika sätt att vara narkosläkare "ways of being"

Fokus på hela sjukhuset som system i patientens tjänst Hjälpa patienter, andra läkare och sjuksköterskor, <i>servant</i>	
Att se patienten som en person Lotsa säkert genom operationen, <i>good Samaritan</i>	
Fokus på teamet Organisera och leda, <i>commander</i>	Att se patienten som ett fysiologiskt objekt Monitorera och kontrollera vitala funktioner, <i>professional artist</i>

UPPSALA
UNIVERSITET

Professional artist

Virtuos, snabb i tanke och hand

UPPSALA
UNIVERSITET

Professional artist

Virtuos, snabb i tanke och hand

"Att göra en 'tjusig' extubation på en abrasio-unge kan vara tilltalande. Att matcha så att säga extubationen till uppvaknandet. Det kan vara tillfredsställande"

UPPSALA
UNIVERSITET

The good Samaritan

God och omtänksam

UPPSALA
UNIVERSITET

The good Samaritan

God och omtänksam

"När jag får en känsla av att den här patienten har jag kunnat hjälpa genom det här. Att hon inte upplevt den oro och skräck som hon kanske trodde hon skulle uppleva"

UPPSALA
UNIVERSITET

Commander

Välorganiserad och stabil

UPPSALA
UNIVERSITET

Commander

Välorganiserad och stabil

"Det är oerhört mycket kommunikation det här jobbet....att kunna kommunicera och administrera olika saker. Och när jag känner att jag är nöjd, då har dom här sakerna flutit väldigt bra"

UPPSALA
UNIVERSITET

Servant

Förstår komplexiteten och osäkerheten i sjukvården

Underlättar för andra att göra ett bra jobb

UPPSALA
UNIVERSITET

Servant

Förstår komplexiteten och osäkerheten i sjukvården

Underlättar för andra att göra ett bra jobb

"...en servicedisciplin för sjukhusets fromma, vad avser akuta tillstånd i alla åldrar med hot mot vitala funktioner...för jag är ju inte viktig som individ utan som en kugge för verksamheten"

Professional artist

Virtuos

Commander

Välorganiserad och stabil

The good Samaritan

God och omtänksam

Servant

Klok och ansvarstagande

'The work map'

<i>Professional artist</i> Kontrollera fysiologin	<i>Commander</i> Leda teamet
<i>The good Samaritan</i> Hjälpa individen	<i>Servant</i> Stödja systemet

Relationen mellan olika sätt att förstå arbetet

Relationen mellan olika sätt att förstå arbetet

Good Samaritan
I fokus: Patienten som subjekt, en individ som ibland måste utstå oro och smärta

Vad måste göras?

Good Samaritan
I fokus: Patienten som subjekt, en individ som ibland måste utstå oro och smärta

Professional artist
I fokus: Patientens vitala funktioner, anestesigivning som medicinsk process

Vad ska göras?

Good Samaritan
I fokus: Patienten som subjekt, en individ som ibland måste utstå oro och smärta

Commander
I fokus: Teamet, organisation, kommunikation, ledarskap

Professional artist
I fokus: Patientens vitala funktioner, anestesigivning som medicinsk process

Vem ska göra det?

Good Samaritan
I fokus: Patienten som subjekt, en individ som ibland måste utstå oro och smärta

Commander
I fokus: Teamet, organisation, kommunikation, ledarskap

Professional artist
I fokus: Patientens vitala funktioner, anestesigivning som medicinsk process

Servant
I fokus: Sjukhuset som system som ska tjäna patienten, individen

Good Samaritan
I fokus: Patienten som subjekt, en individ som ibland måste utstå oro och smärta

Commander
I fokus: Teamet, organisation, kommunikation, ledarskap

Professional artist
I fokus: Patientens vitala funktioner, anestesigivning som medicinsk process

UPPSALA UNIVERSITET

Fem dimensioner av kompetens

1. Teoretiska kunskaper
2. Praktiska färdigheter
3. Non-technical skills
4. Yrkesförståelse
5. **Expertförmåga**

Att snabbt hitta fungerande sätt att agera i det flesta situationer

UPPSALA UNIVERSITET

Från novis till expert

Novis

Kompetent

Skicklig

Expert

Dreyfus & Dreyfus

UPPSALA UNIVERSITET

Från novis till expert

analytisk

Novis	medveten, ostrukturerad
Kompetent	<u>medveten</u> , strukturerad
Skicklig	<u>intuitiv</u> bedömning, medvetet val av handling
<i>intuitiv</i> Expert	intuitiv bedömning, intuitivt val av handling

Tyst kunskap

Två dimensioner av kunskap

EXPLICIT	TYST
boklig kunskap	erfarenhetskunskap
semantiskt minne	episodiskt minne

Två sätt att tänka

ANALYTISKT	INTUITIVT
långsamt	snabbt
kontrollerat	automatiskt
ansträngande	lätt
<i>övervakar</i>	<i>verkställer</i>

Från novis till expert

analytisk

Novis	medveten, ostrukturerad
Kompetent	<u>medveten</u> , strukturerad
Skicklig	<u>intuitiv</u> bedömning, medvetet val av handling
Expert	intuitiv bedömning, intuitivt val av handling

intuitiv

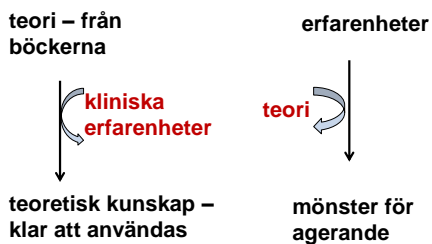
intuitivt tänkande, snabbt och lätt...

ett ögonblick av analytiskt tänkande...

Två fält för lärande

Att bli expert – processen

1. Utsätta sig för svårigheter
2. Reflektera – återuppleva
3. Tänka – koppla till teori

Den som uppfattas som expert, den är expert

En riktigt bra narkosläkare – narkosköterskornas bild

5 kliniker

18 erfarna narkosköterskor

¼ miljon anestesier

6 återkommande teman:

Lugn i kritiska situationer

Lugn i kritiska situationer, fortsätter att tala med en normal och lugn röst. Kan byta till en stark ledarstil och ta ansvar för situationen

"Då ställde han sig bredvid och fanns där hela tiden och talade om vad vi skulle göra... han sa 'nu gör vi så, nu gör vi så' Han tog ledarrollen"

Prestigefri och ödmjuk

Ödmjuk inför komplexiteten och osäkerheten i arbetet, öppen för att ta emot råd.

"Just det här att någon vågar säga 'jag vet inte riktigt vad vi ska göra nu' öppnar ju för dom andra...kan ta emot tips"

Tydlig i sin kommunikation

Klar och tydlig kommunikation med teamet. Klargör sin plan för vad som ska göras.

"Ofta handlar det om att man faktiskt innan har tagit 20 sekunder: vad är problemet, vad ska vi göra, hur ska vi göra... att man är på banan bägge två."

Flyt i det praktiska arbetet

Kan arbeta smidigt med praktiska arbetsuppgifter och samtidigt ha överblick över situationen.

"... fyra händer som hjälps åt..."

"Att man är den personen som kan både jobba och tänka samtidigt"

UPPSALA
UNIVERSITET

Patientcentrerad

Ser patienten som en individ, behandlar patienten med mjuk hand

"När man ska söva en patient, att man har skapat en kontakt med patienten så att patienten känner sig trygg..."

UPPSALA
UNIVERSITET

Ansvarstagande och fokuserad

Medveten, uppmärksam och närvarande i det kliniska arbetet, försöker aldrig dra sig undan från ansvaret i komplicerade och svåra situationer.

"...våga ta ansvaret. Att våga ta sitt ansvar för situationen"

UPPSALA
UNIVERSITET

Lugn i kritiska situationer

Prestigefri och ödmjuk

Tydlig i sin kommunikation

Flyt i det praktiska arbetet

Patientcentrerad

Strukturerad, ansvarstagande och fokuserad

UPPSALA
UNIVERSITET

Sammanfattning

UPPSALA
UNIVERSITET

Hur är en expert inom anestesi och intensivvård?

UPPSALA
UNIVERSITET

Experten ser patienten som en individ, en person, som hon ska lotsa genom en operation eller ett livshotande tillstånd i samband med svår sjukdom eller efter trauma

Hon eller han ser sig själv som en del i en komplex organisation där uppgiften ibland är att stödja andra medarbetare

Experten strävar ständigt efter att förbättra sina färdigheter och att fördjupa sina kunskaper

UPPSALA
UNIVERSITET

Experten har utvecklat en förmåga att i de flesta situationer snabbt hitta en fungerande lösning. Det gäller såväl medicinska insatser på op-salen eller IVA som ledarskap i kritiska situationer

Denna expertförmåga har skapats under flera år av arbete i en krävande klinisk miljö, där praktiska erfarenheter och teoretiska kunskaper byggts ihop

UPPSALA
UNIVERSITET

slut

referenser:
jan.larsson3@comhem.se
jan.larsson@pubcare.uu.se

UPPSALA
UNIVERSITET

narkosläkarnas bild

Flerstegsstudie

- 1. e-mail: 43 consultants, 2 trainees***
- 2. workshop + fokusgrupp: 16 deltagare***

UPPSALA
UNIVERSITET

Striving for excellence
constant review of own practice

Innovation / originality
not accepting the status quo

Clinical skills
showing professional artistry

Good communicator
communicates easily, clearly, and politely with both patients and staff

Yrkeskompetens, olika utsiktspunkter

management-forskning	expertforskning
ansvarsfull medarbetare i en organisation	skicklig artist som kan uppträda på olika scener
"accountability"	"elegans, lätthet"
ingenjörer, advokater, sjuksköterskor	musiker, schackspelare,